

Beszámoló az MTA IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottságának 2013. november 18-ai nyilvános tudományos üléséről

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatási Tudományos Bizottsága (SJTb) „A Magyar Tudomány Ünnepe 2013” alkalmából „A statisztika és a jövőkutatás történeti alapjai” címmel rendezett nyilvános tudományos ülést az akadémia székházának felolvasótermében 2013. november 18-án. A jövőkutatás és a statisztika történetének felidézésére hét előadó kapott felkérést.¹

Besenyei Lajos, az SJTB elnöke köszöntőjében kiemelte, hogy a tudomány ünnepe az

¹ Az előadások anyagai elérhetők az SJTB honlapján: http://www.ksh.hu/mta_sjtb_rendezyenyek.

akadémia valamennyi osztálya számára kiemelkedő esemény. A bizottság a konferencián a statisztika és a jövőkutatás nagyjaira emlékezik, mellyel szeretne rámutatni arra, hogy az évtizedekkel, évszázadokkal korábban élt tudósok munkái máig hatnak, függetlenül a társadalmi, a gazdasági és a technikai körülményektől.

Nováky Erzsébet egyetemi tanár, az SJTB alelnöke „A hazai jövőkutatás 45 éve” című előadásában személyes visszaemlékezéseit osztotta meg a hallgatósággal. *Kovács Géza* 45 évvel ezelőtt néhány fiatal kutatóval együttműködve kezdeményezte Magyarországon a jövőkutatási munkákat. 1968-ban a maihoz

képest más volt a nemzetközi és a hazai környezet. Akkor váltak felismerhetővé a globális problémák, megalakult a Római Klub, diáklázadások törtek ki szerte a világban, hazánkban pedig az új gazdasági mechanizmus jelentett kihívást az intézményesülő jövőkutatásnak. 2013-ban viszont a gazdasági válság és a munkaerő-piaci kérdések a jellemzők. A két időpont közötti felezőidőt a rendszerváltás határozza meg: sok országban új társadalmi és gazdasági rendszer lépett életbe, illetve megindultak a demokratizálódási folyamatok.

A jövőkutatás hazai intézményesülése az MTA-hoz és a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemhez (MKKE-hez) köthető. Az 1960-as években a Tudományszervezési Csoport és a Világgazdasági Kutatóintézet kezdett ilyen irányú vizsgálatokba. 1968-ban már az MKKE-en is megalakult a futurológiai csoport a Népgazdaság tervezése tanszéken Kovács Géza vezetésével; majd nem sokkal később a Statisztika tanszéken a prognosztika csoport Besenyei Lajos irányításával. A Külkereskedelmi tanszéken *Korán Imre* képviselte a jövőkutatást, aki a világmodellek magyar feldolgozását végezte el. Hamarosan a jövőkutatás vizsgálata több intézménynél is megjelent: a Budapesti Műszaki Egyetemen (BME-n), a Pécsi Tudományegyetemen (PTE-n), a Miskolci Egyetemen, a Semmelweis Egyetem és a Nyugat-Magyarországi Egyetem elődeinél.

1976-ban létrejött a Jövőkutató Bizottság az MTA-n. Ez nagyrészt *Bognár József*, *Szentágothai János*, *Szalai Sándor* és Kovács Géza igyekezetének köszönhető. A bizottságot az interdiszciplinaritás jellemezte: mérnökök, orvosok, közgazdászok, filozófusok egyaránt tevékenykedtek soraiban. Fennállása során hét országos konferenciát rendezett. 2011 decemberében vonták össze a Statisztikai Bizottsággal, mellyel megalakult az SJTB.

A Jövőkutató Bizottság kutatási eredményei nagy változatosságot mutattak. A kezdeti

időszakban módszertani kérdéseket tisztázott, illetve a jövőkutatás lehetőségeit értelmezte a szocialista környezetben. A rendszerváltás után pedig a globalizációt és az instabilitást, valamint az egyes személyek jövőformálásban betöltött szerepét helyezte előtérbe, melyhez új paradigmák és módszerek kialakítására volt szükség. A magyar jövőkutatás egyik legfőbb feladata azonban mindvégig, 1968-tól napjainkig, a jövőképek kidolgozása volt. A legutóbbi, 2025-re vonatkozót *Vizi E. Szilveszter* felkérésére a bizottság és a Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) jövőkutatói közösen dolgozták ki.

A Jövőkutató Bizottság nemzetközi kapcsolatait kezdetben a KGST-országok határozták meg. Emellett *Gidai Erzsébet* korán együttműködésbe kezdett a jövőkutatás legnagyobb nemzetközi szervezetével, a Nemzetközi Jövőkutató Szövetséggel (World Futures Studies Federation – WFSF). Az utóbbi a rendszerváltás után is dinamikusan fejlődött, és így 1990 után 2005-ben ismét Magyarországon rendezték meg a WFSF világkonferenciáját.

A bizottság jövőbeni feladata a jövőkutatás gyakorlati hasznosításának előtérbe helyezése. Célja, hogy a döntéshozók munkájuk során vegyék igénybe az e téren elért eredményeket.

Hideg Éva egyetemi docens, az SJTB tagja „A jövőkutatás oktatása Magyarországon” című előadásában átfogó történeti képet adott arról, hogyan találta meg a helyét a jövőkutatás a hazai felsőoktatási rendszerben. Jelenleg sokan, számos helyen tanítják ezt a tudományágot. A kurzusok elnevezése azonban nagyon vegyes, általában a befogadó intézmény, illetve tanszék profiljához igazodik.

Az oktatást Kovács Géza indította útjára szakszeminárium formájában, és az első jövőkutatással foglalkozó magyar nyelvű könyvek is az ő nevéhez fűződnek. 1975-ben jelent meg a tantárgy nevében a jövőkutatás kifejezés. Az

oktatás központja az első időszakban Budapest volt, de hamar megjelentek a vidéki műhelyek is: Pécsen, Miskolcon, Sopronban és Gödöllőn. A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen 1992-ben alakult meg az önálló Jövő kutatás tanszék Nováky Erzsébet vezetésével, kurzusai az oktatáshoz igazodva választható és kötelező tárgyak voltak. 2012-ben azonban elvesztette önállóságát, és a gazdaságföldrajz társtanszéke lett. A változást magyarázhatja az is, hogy hiába vettek fel egy-egy tárgyat akár ötszázán is bizonyos szemeszterekben, mégsem sikerült mindig biztosítani az évfolyam indulásához szükséges 15-20 fős létszámot a jövő kutatók számára.

Napjainkban a jövő kutatás megjelenése a felsőoktatásban összetettebb, mint valaha. Szerinte az országban kisebb főiskolák, akkreditált képzések kínálata is tartalmazza, kulturális, gazdasági és területi előrejelzések formájában.

Szerepet kap a jövő kutatás a doktori képzésben is. Miskolcon a Vállalkozáselmélet és -gyakorlat Doktori Iskolában az Üzleti statisztika és világmodellek választható tárgy 1994 óta. A BME Szakképzési-Pedagógiai Doktori Iskolájában 1995 és 2003 között volt, a PTE-n a Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolában pedig 1996-tól önálló tárgy a jövő kutatás. A BCE-n a Gazdaságinformatikai Doktori Iskolában önálló jövő kutatási alprogram működik 2009 óta.

Tóthné Szita Klára egyetemi tanár, az SJTB Jövő kutatási Tudományos Albizottságának elnöke „Akikre tisztelettel emlékezünk – A hazai jövő kutatás előfutárai, alapítói és művelői” című előadásában a magyar jövő kutatás hét kiemelkedő alakját mutatta be.

Szántó Lajos vegyészmérnök, közgazdász volt az, aki intézményi háttérrel biztosított e tudományágak az igazgatása alatt álló Tudománysszervezési Intézetben. Az intézet több jövő kutatási alapmű és a *Prognosztika* folyóirat kiadását támogatta. Szalai Sándorral együtt ké-

szítették az első nagyobb hazai prognózist, amelynek témája a tudomány 2000-ig tartó fejlődése volt.

Schmidt Ádám jogász, közgazdász munkájában mindig nagy hangsúlyt kapott a statisztikai adatok felhasználása. A gazdasági reformok hatásvizsgálataiban együtt dolgozott *Péter Györggyel*, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) egykori elnökével is. A statisztikai szemlélet hazai elterjedése a jövő kutatásban nagyrészt az ő érdeme. Kutatásainak kiemelkedő területe a jövő kutató szakemberek jövőbeni helyzetének vizsgálata.

Kádas Kálmán mérnök a jövő kutatás ágazati beágyazódásában játszott szerepet. 1938 és 1949 között a KSH munkatársa volt. Saját területén, a közlekedéstudományban ért el jelentős eredményeket a prognosztikai vizsgálatokban.

Korán Imre gépészmérnök, közgazdász változatos életutat járt be. Az 1958. évi vilákiállítás alkalmából állította össze a magyar gépipar százéves történetét bemutató művét. Ez a visszatekintő munka irányította a gazdasági jövő kutatás felé. Kutatásaiban új gazdaságrendszer-hierarchiát állított fel a gazdasági szerveződések vizsgálatához. Módszertani munkái beépültek az oktatásba, és akkoriban nagy visszhangot váltott ki a világmodellekről írt könyve.

Kozma Ferenc közgazdász több egyetemen is oktatott. Neki köszönhető a jövő kutatás és a világgazdasági stratégiakészítés összekapcsolása.

Kovács Géza közgazdász nagytávlatú, komplex jövőképekkel foglalkozott, ezekkel közelítette egymáshoz a jövő kutatást és a népgazdasági tervezést. Iskolateremtő egyéniség volt, 1976 és 1988 között a Jövő kutatási Bizottság elnöki tisztjét töltötte be. Nevéhez két jelentős konferencia is fűződik. Kiemelkedő munkái „A nagy távlatok és a tervezés,” valamint „A jövő kritikus elágazási pontjai”.

Gidai Erzsébet az alternatív gazdasági előrejelzések kidolgozásában ért el sikereket. 1988-tól 1998-ig a Jövőkutató Bizottság elnökeként tevékenykedett. Két hazai és két nemzetközi konferencia sikeres megszervezését koordinálta. Intézményi háttérével nagymértékben segítette a jövővel foglalkozó publikációk megjelenését.

Lencsés Ákos, a KSH Könyvtár osztályvezetője „Fejezetek a magyar statisztika történetéből” címmel az intézményes hazai statisztika több évszázadra visszatekintő előzményeként az „ország esmérő” *Oláh Miklóst*, *Mátyás király* korának krónikását és *Bél Mátyás*, *Schwartner Márton* XVIII. században kiadott műveit említette. A szabadságharc korának igen rövid életű, első hazai statisztikai hivatala után, az állami fejlődés egyik jeleként, a Magyar Tudományos Akadémia 1860-ban alakította meg a Statisztikai Bizottságot, itt *Dessewffy Emil* elnök és *Korizmic László* alelnök mellett az első titkár *Hunfalvy János* volt.

A Statisztikai Bizottság első periodika jellegű, tudományos kiadványát „*Statisztikai Közlemények*” címmel adták ki. Ez a XIX. század mezőgazdaságát, pénzügyeit, igazságszolgáltatását, valamint a népesedés adatsorait elemző tanulmányokat közölte. A bizottság tervezete alapján, 1861-ben egyházközségi háttérrel indult egy kudarcba fulladt próbaszámlálás, majd 1870-ben, a kiegyezés után, *Keleti Károly*, az 1867-ben engedélyezett statisztikai szakosztály vezetőjeként, más alapokra helyezte az első hazai népszámlálást. Az összeíró lajstromokat felváltó, egyéni íveket alkalmazó eljárás próbafelvételeit az akkori, 1869-ben alapított Pestvárosi Statisztikai Hivatal végezte *Kőrösy József* irányításával. Az előadás *Keleti Károly* és *Kőrösy József*, valamint munkatársaik alkotói munkásságának sok írásos emlékére hivatkozva kiemelte, hogy a kezdetektől más megközelítés jellemezte a „központi”, valamint a „helyi” statisztika munkaterületeit.

A szakkönyvtárak fejlődésében sem a központosítás volt a jellemző a tudományterületen. A XIX. század utolsó harmadában alapított KSH Könyvtár mellett, 1870-ben a főváros is létesített „saját” könyvtárat. *Kőrösy* mint könyvtáralapító az akkori Egyetemi Könyvtár, az Akadémia könyvtára és a Széchenyi Könyvtár kérelmeinek elemzése alapján alakította ki a „keresett” művek állományát. Maradandó ez a tevékenysége is, az 1903-ban létrejött városi könyvtárnak (jelenleg ez a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) az egyik alapját adta a fővárosi hivatal tízezer kötete. Érdekes adat, hogy harmadikként a statisztikus *Földes Béla* 1890-ban alapította a Budapesti Egyetem Nemzetgazdasági és Statisztikai Semináriuma statisztikai szakkönyvtárát, aminek az igazgatója is volt, de az azt megelőző években igazgatóhelyettesként dolgozott a székesfőváros *Kőrösy József* által igazgatott statisztikai hivatalában. Az intézmények közötti versengés, a párhuzamosan futó szakmai műhelyek jó hatással voltak a magyar statisztika korai fejlődésére.

Hunyadi László egyetemi tanár, az SJTB Statisztikai Tudományos Albizottságának elnöke, a *Statisztikai Szemle* egykori főszerkesztője „*Theiss Ede* élete és munkássága” címmel tartott előadást, amelyhez *Theiss Ede* tanítványai, *Szilágyi György* és *Köves Pál* egyetemi tanárok is rövid kiegészítő megjegyzést tettek személyes élményeik alapján. Az előadó az életpálya fordulópontjait a következőkkel jellemezte (*Csahók István* idézett szavaival):² „világosan tükrözi a különböző változások révén bekövetkezett kényszerű kitérőket és ...

² A méltott statisztikus munkásságát ismerteti *KÖVES P.* [1999]: *Theiss Ede (1899–1979) műveinek válogatott bibliográfiája*. Nagy magyar statisztikusok. 16. köt. Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat. Budapest. http://konyvtar.ksh.hu/digitalizalt_anyagok/nagy_magyar_statistikusok/NMStat_16_Theiss_Ede.PDF

ezek mögött nem egy esetben a nagy ívűnek indult szakmai karrier tragikus vonásai is meghúzódnak.”

Pályafutása mérnök, majd közgazdász-képesítéssel kezdődött, az Országos Energia-gazdálkodási Hatóság főmérnöki posztjára emelkedett. Az 1940-es évek közepéig elsősorban a nagy ellátó rendszerek közgazdasági kérdéseivel kapcsolatos tanulmányokat írt, „A konjunktúrakutatás” című könyve 1942-ben jelent meg. Műveiben hasznosította a korabeli külföldi tapasztalatokat is.

Az MTA 1947-ben levelező taggá választotta, a székfoglalójának címe „Dinamikai közgazdaságtudomány és a társadalmi folyamat” volt. Az 1950-es évektől a matematikai közgazdaságtan elméleti és gyakorlati kérdései kaptak mind nagyobb teret munkásságában.

Elmélyedt a demográfiai kutatásokban, elismerést szerzett akkori hazai és nemzetközi publikációival, előadásaival, távol a kezdeti műszaki pályától. Sok korszerű külföldi statisztikai eredményről írt ismertetést, alapos felkészültségének, valamint nyelvismeretének köszönhetően. Elsőként tájékoztatta a hazai szakmai közvéleményt a tudomány fejlődésének (akkor „polgári elméletként” kezelt) irányairól. Ilyen volt például a játékelmélet, a lineáris programozás elmélete és lehetséges alkalmazása. A „Korreláció és trendszámítás” című tanulmánykötet 1958-ban jelent meg szerkesztésében, és abban két fejezetnek a szerzője is volt.

A statisztikusok oktatását új szemlélettel kezdte, megalapította az MKKE Statisztika tanszékét. Bár két év után mást neveztek ki tanszékvezetőnek, szelleme megmaradt. A mai nemzedékek a statisztika tantárgyat a többször kiadott és átszerkesztett „Köves–Párniczky” tankönyvből tanulják, amely egyenes folyománya volt az előadásairól az 1950-es években készült kézírásos jegyzetének. Theiss Ede a statisztika tantárgy egyetemi oktatását szerve-

ző professzorként a hazai oktatás „nagyapja”. Ezután az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Karán tanította a statisztika korszerű felfogását. *Paizs Jánossal* a KSH-ban végzett közös kutatásának egyik „mellékterméke” a hazai felsőoktatásban elsőként meghirdetett ökonometria tantárgy és annak korszerű tananyaga.

Túl a nyugdíjkorhatáron került kapcsolatba az 1963-tól indult statisztikai, ökonometriai kutatásokkal, sokat tett a modellezés hazai alkalmazásának előkészítéséért. A KSH Ökonometriai Laboratóriumában közreműködésével tanulmányozták például az aggregálás módszereit, a szezonális kiigazítás eljárásait, a statisztikai-ökonometriai becsléseket és azok tesztjeit, az input-output szemléletű modelleket. Munkatársaival (*Kenesei Zoltánnal, Halabuk Lászlóval, Nyáry Zsigmonddal, Hulyák Katalinnal*) olyan modellkoncepciót dolgozott ki, amelyre több népgazdasági modell épült, és tanácsadóként feladatokat vállalt azok számításaiban is.

Az előadó zárásként az életmű gazdag publikációs jegyzékéből olyan tanulmányokat mutatott be, amelyek főbb tématerületei többek között a következtetés- és döntéselmélet, a bayesi statisztika, a demográfia, az idősorok elemzése, az ökonometriai becslések, tesztek, valamint a modellépítés voltak.

Marton Ádám, a KSH ny. osztályvezetője egy idegenbe szakadt nagy magyar statisztikus, *Leslie Kish* (1910–2000) munkásságát ismertette, aki a lakossági felvételtervezés és -végrehajtás elméletének és gyakorlatának területén ért el kiemelkedő eredményeket. Leslie Kish Poprádon született, és az 1920-as évek közepén vándorolt ki családjával Amerikába. Első munkahelyén biometriai elemzésekben vett részt, ami felkeltette érdeklődését a statisztika iránt. Előbb matematikus diplomát, majd szociológiából PhD-fokozatot szerzett. A háború alatt katonaként meteorológiai statisztika-

tikai munkát végzett, utána pedig Washington D.C.-ben az agrártárca statisztikai mintavételi feladataival foglalkozott.

Az 1940-es évek végén kilépett a washingtoni kormányhivatalból, és néhány munkatársával Ann Arborban a Michigani Egyetem keretei között kutató-fejlesztő csoportot (Társadalomkutató Intézetet (Institute of Social Research) alakított. Elsősorban lakossági felvételek mintavételi terveivel és végrehajtásával foglalkoztak, távol a gazdaságstatisztikáktól. Munkásságának köszönhető számos világszerte elfogadott és sikeresen alkalmazott módszer, mint például a háztartásban kikérdezendő személy (véletlen) kiválasztása (Kishkulcs) vagy a megghiúsulások problémakörének (nemválaszolás, megtagadás, üres lakások stb.) feltárása. A korábbi „kvótamintákat” mellőzve, számos véletlen mintára épített felvételi stratégiát dolgozott ki.

Tudományos eredményei alapvetően a mintavételi és a becslési eljárásokhoz kapcsolódtak. Ilyenek, csak leltárszerűen, a többirányú rétegezés, a többlépcsős mintavétel, az elsődleges mintavételi egység, a kontrollált kiválasztás, a „guruló” minták, a panel- és az osztottpanel- felvételek, az összeírások stb. A bonyolult mintavételi terveknek megfelelő súlyozási technika kialakításával is foglalkozott.

A tanulmányaiban kiemelt szerepet kapott többek között a mintavételi terv hatásának vizsgálata, a mintavételi hiba becslése (például az azóta elterjedten alkalmazott jackknife szórásbecslés).

Az előadó említést tett Leslie Kish tudományos testületekben (a Nemzetközi Statisztikai Intézetben és szakosztályaiban, illetve az Amerikai Statisztikai Társaságban stb.) betöltött sokféle tisztségéről, valamint szakmai elismeréseiről is. Leslie Kish egyebek között az MTA tiszteleti tagja, az ELTE és a Bolognai Egyetem díszdoktora volt. Több könyvet és

rengeteg tanulmányt publikált. Az 1987-ben megjelent „Statistical Design for Research” magyarul 1989-ben látott napvilágot „Kutatások statisztikai tervezése” címmel. Életműve jelentősen hozzájárult a széles körben alkalmazott modern statisztikai felvételtechnikák kialakulásához.

Kerékgyártó Györgyné egyetemi tanár „Párniczky Gábor a Professor, a Tudós, a Szakember” címmel a tanszéki közös munkára emlékező előadást tartott, amelynek elején összefoglalta a professzor életútját és ezen belül a mintegy tizennyolc évig tartó külszolgálat statisztikai feladatait.³ Az 1925 és 1992 között élt kutató, sikeres tankönyvszerző 1953-tól 1990-ig azonos hazai munkahelyen, az MKKE Statisztika tanszékén dolgozott, és az 1986–1990-os időszakban vezette is azt.

Első oktatói feladatai közé tartozott a szakok által igényelt szakstatisztikai tárgyak (belfereskedelmi, külkereskedelmi, mezőgazdasági statisztika) kialakítása és az azokban való közreműködés, majd tevékenységének súlypontja az általános statisztikai módszertanra helyeződött, amelynek állomásait a Köves–Párniczky-tankönyvek sorozata fémjelzi. Az 1960-ban kiadott első adjunktusi, a második (1973) docensi, a harmadikat (1981) profeszszori könyvnek nevezték a szerzők. Ezek egyben szakkönyvszerepet is betöltöttek, több közgazdásznevezdek statisztikai felkészülését segítve. Párniczky sokak szerint az egyetem legjobb előadói közé tartozott.

1966-ban lett a közgazdasági tudományok kandidátusa, majd 1978-ban doktora. Több szakmai testület tagja volt, például a Nemzet-

³ A méltatott statisztikus munkásságát ismerteti KÖVES P. [1999]: *Párniczky Gábor (1925–1992) műveinek válogatott bibliográfiája*. Nagy magyar statisztikusok. 15. köt. Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat. Budapest. http://konyvtar.ksh.hu/inc/kb_fenyeselek/NMS/NMStat_15_Parniczky_Gabor.pdf

közi Statisztikai Intézetnek és az MTA Statisztikai Bizottságának.

A KSH-val jó szakmai kapcsolatot tartott, már az 1950-es években is segítette az ottani időszerű módszertani munkákat (például a matematikai-statisztikai módszerekről 1956-ban megjelent művével). A hivatalos statisztikai szolgálatokkal az évek során főként a hazai mintavételek tervezésében, új becslési módszerek kidolgozásában és kísérleti számításokban működött együtt. Eredményes részt vállalt a külkereskedelem árszínvonalának vizsgálatában és az átlagárindex alkalmazásában. Az előadó részletesen bemutatta Párniczky fontosabb kutatási területeit az árstatisztika, a reprezentatív megfigyelés és az automatikus osztályozás témaköreiben.

Mindezekon túl, a nagy statisztikus nemzetközi szervezetek (például az Egyesült Nemzetek Élelmészügyi és Mezőgazdasági Szer-

vezetének) vezető szakértőjeként adott helyszíni tanácsokat az újonnan függetlenné vált afrikai államoknak a statisztikai rendszerek kialakításához.

Az előadás címének hármas minősítése (professzor, tudós, szakember) is utalt arra, hogy a nagy formátumú, kiemelkedő tudású, széles műveltségű statisztikus életpályája példaeértékű a későbbi nemzedékek számára. Kora egyik nagy magyar statisztikusaként az elméletben, az egyetemi oktatásban, valamint a gyakorlati statisztikai feladatok megoldásában egyaránt maradandót alkotott.

Lencsés Ákos,

a KSH Könyvtár osztályvezetője

E-mail: Akos.Lencses@ksh.hu

Nádudvari Zoltán,

a KSH ny. főtanácsosa

E-mail: nadyzol@freemail.hu